

WPISUJE UCZEŃ

KOD UCZNI

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PRÓBNY EGZAMIN GIMNAZJALNY Z OPERONEM CZEŚĆ HUMANISTYCZNA

JĘZYK POLSKI

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy zestaw egzaminacyjny zawiera 10 stron (zadania 1.–24.). Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
2. Wpisz swój kod oraz PESEL w wyznaczonych miejscach: na tej stronie, w karcie rozwiązań i w karcie odpowiedzi.
3. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
4. Rozwiązania zadań zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.
5. Rozwiązania zadań, w których musisz sam sformułować odpowiedzi, zapisz czytelnie i starannie w karcie rozwiązań zadań otwartych. Pomyłki przekreślaj.
6. W arkuszu znajdują się różne typy zadań. Rozwiązania zadań 1.–10. oraz 12.–23. zaznacz na karcie odpowiedzi w następujący sposób:
 - wybierz jedną z podanych odpowiedzi i zamaluj kratkę z odpowiadającą jej literą, np. gdy wybierzesz odpowiedź A:

☒	B	C	D
-------------------------------------	---	---	---

- wybierz właściwą odpowiedź i zamaluj kratkę z odpowiednimi literami, np. gdy wybierasz odpowiedź FP:

PP	PF	☒	FF
----	----	-------------------------------------	----

- do informacji oznaczonych właściwą literą dobierz informacje oznaczone liczbą lub literą i zamaluj odpowiednią kratkę, np. gdy wybierasz literę B i liczbę 1:

A1	A2	☒	B2
----	----	-------------------------------------	----

7. Staraj się nie popełnić błędów przy zaznaczaniu odpowiedzi, ale jeśli się pomylisz, błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz inną odpowiedź, np.:

☒	B	C	☒
-------------------------------------	---	---	-------------------------------------

8. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane i oceniane.

Powodzenia!

**GRUDZIEŃ
2017**

**Czas pracy:
90 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 34**

Grzecznie i kulturalnie

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 1.–4.

Tekst I

Uprzejmym z pewnością nazwiemy kogoś, kto ładnie się umie skłonić, ustąpi miejsca starszej osobie, potrafi się grzecznie i w odpowiednim miejscu odezwać, lecz bardzo zepsuje nam jego obraz wyniosłość, jaką okazuje ludziom nienależącym do sfery jego znajomych. Prawdziwa bowiem uprzejmość polega na szacunku wobec innych ludzi, na okazywaniu im życzliwości i poszanowaniu cudzej godności. Lekceważenie ich, uwidaczniające się nawet w drobnostkach, świadczy o braku elementarnego wychowania.

Cóż z tego, że ktoś umie się znaleźć w towarzystwie, jeżeli na terenie szkoły czy pracy okazuje kolegom swoją wyższość, wszystko „wie lepiej”, na każdy temat w sposób autorytatywny¹ zabiera głos, a ostentacyjnie² demonstruje³ znudzenie czyimiś wywodami. Taki człowiek jest niegrzeczny, źle wychowany, prymitywny. [...]

Należy trafnie ocenić sytuację, elastycznie dostosować się do otoczenia i jego nawyków. Ważne jest wtedy doświadczenie, którego nabywa się dopiero wraz z upływem czasu. Dlatego znakomitą szkołą *savoir vivre*^u jest towarzystwo osób dobrze wychowanych. Przebywając w nim, niejako podświadomie uczymy się właściwego postępowania zwłaszcza wtedy, gdy nieobca nam jest sztuka obserwacji i wyciągania wniosków. Sami wówczas łatwo zauważymy, że w rodzaju grzeczności odbija się niby w zwierciadle osobista kultura.

Tadeusz Rojek, *Damy, rycerze i dzinsy*, Warszawa 1985, s. 188–189.

¹ autorytatywny – pewny siebie, stanowczy, nieznoszący sprzeciwu.

² ostentacyjnie – sposób zachowania mający zwrócić czyjąś uwagę.

³ demonstruje – ostentacyjne wyrażanie uczuć, poglądów.

Zadanie 1. (0–1)

Tadeusz Rojek uważa, że o kulturze osobistej człowieka świadczy przede wszystkim

- A. umiejętność prowadzenia rozmowy.
- B. uprzejmość wobec osób starszych.
- C. okazywanie szacunku innym.
- D. naśladowanie zachowań ludzi.

Zadanie 2. (0–1)

Cechą, którą Tadeusz Rojek zdecydowanie potępia w dwóch pierwszych akapitach tekstu, jest

- A. zarozumiałość.
- B. dwulicowość.
- C. zakłamanie.
- D. naiwność.

Zadanie 3. (0–1)

Opinia podsumowująca zachowania człowieka, którą Tadeusz Rojek zawarł w słowach: „Taki człowiek jest niegrzeczny, źle wychowany, prymitywny”, służy wyrażeniu

- A. zakłopotania.
- B. dezaprobaty.
- C. bezsilności.
- D. pogardy.

Zadanie 4. (0–1)

Tadeusz Rojek swoje uwagi na temat właściwego zachowania przedstawił w formie

- A. poleceń.
- B. zakazów.
- C. ostrzeżeń.
- D. wskazówek.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 5.–11.

Tekst II

Sędzia [...] rzekł: „Dziś, nowym zwyczajem,
My na naukę młodzież do stolicy dajem,
I nie przeczym, że nasi synowie i wnuki
Mają od starych więcej książkowej nauki;
Ale co dzień postrzegam, jak młódź cierpi na tem,
Że nie ma szkół uczących żyć z ludźmi i światem.
Dawniej na dwory pańskie jechał szlachcic młody,
Ja sam lat dziesięć byłem dworskim Wojewody, [...]
On mnie radą do usług publicznych sposobił,
Z opieki nie wypuścił, aż człowiekiem zrobił. [...]
Jeślim tyle na jego nie korzystał dworze
Jak drudzy, i wróciwszy, w domu ziemię orzę,
Gdy inni, więcej godni Wojewody względów,
Doszli potem najwyższych krajowych urzędów,
Przynajmniej tom skorzystał, że mi w moim domu
Nikt nigdy nie zarzuci, bym uchybił komu
W uczciwości, w grzeczności; a ja powiem śmiało,
Grzeczność nie jest nauką łatwą ani małą.
Niełatwą, bo nie na tym kończy się, jak nogą
Zręcznie wierzgnąć, z uśmiechem witać lada kogo;
Bo taka grzeczność modna zda mi się kupiecka,
Ale nie staropolska ani też szlachecka.
Grzeczność wszystkim należy, lecz każdemu inna;
Bo nie jest bez grzeczności i miłość dziecinna,
I względ męża dla żony przy ludziach, i pana
Dla sług swoich, a w każdej jest pewna odmiana.
Trzeba się długo uczyć, ażeby nie zbłądzić
I każdemu powinna uczciwość wyrządzić.
I starzy się uczyli; u panów rozmowa
Była to historyja żyjąca krajowa,
A między szlachtą dzieje domowe powiatu.
Dawano przez to poznać szlachcicowi bratu,
Że wszyscy o nim wiedzą, lekce go nie ważą;
Więc szlachcic obyczaj swe trzymał pod strażą.
[...] Grzeczność nie jest rzeczą małą:
Kiedy się człowiek uczy ważyć, jak przystało,
Drugich wiek, urodzenie, cnoty, obyczaje,
Wtenczas i swoją ważność zarazem poznaje:
Jak na szalach, żebyśmy nasz ciężar poznali,
Musim kogoś posadzić na przeciwnej szali. [...]”

Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, Warszawa 1986, s. 17–19.

Zadanie 5. (0–1)

Co jest przedmiotem troski Sędziego we fragmencie *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza?

- A. Braki w wykształceniu ludzi starszych w porównaniu z młodymi.
- B. Nieznajomość zasad okazywania należytej grzeczności.
- C. Różnicowanie zachowań ze względu na pozycję społeczną człowieka.
- D. Zbyt duże zainteresowanie ludzi sprawami sąsiadów i znajomych.

Zadanie 6. (0–1)

Oceń prawdziwość informacji dotyczących fragmentu *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, lub F – jeśli jest fałszywa.

6.1.	Sędzia uważa, że zagrożeniem dla kultury jest przyzwolenie na swobodne traktowanie tradycyjnych zasad grzeczności.	P	F
6.2.	Z wypowiedzi Sędziego wynika, że wychowywanie młodzieży na dworach zamożnej szlachty dawało możliwość zdobycia większej wiedzy książkowej niż w stolicy.	P	F

Zadanie 7. (0–1)

Odpowiedz na pytanie, wybierając odpowiedź A lub B oraz jej uzasadnienie 1., 2. lub 3.
Czy wieloletni pobyt na dworze Wojewody jest dla Sędziego powodem do dumy?

A.	Tak,	ponieważ	1.	zaprzepaścił jego szansę na karierę polityczną.
			2.	dzięki niemu potrafi każdemu okazać stosowną grzeczność.
B.	Nie,		3.	znajomość z zamożnym człowiekiem pozwoliła i jemu zdobyć majątek.

Zadanie 8. (0–1)

Sędzia twierdzi, że dawniej „szlachcic obyczaje swe trzymał pod strażą”, ponieważ

- A. rywalizował z innymi o najlepszą pozycję towarzyską w okolicy.
- B. ukrywał w ten sposób nieznajomość zasad zachowania się.
- C. dbał o swoją godność i reputację wśród okolicznej szlachty.
- D. liczył na uzyskanie wyższej od innych pozycji społecznej.

Zadanie 9. (0–1)

W kontekście wypowiedzi Sędziego zdanie: „Grzeczność nie jest nauką łatwą ani małą” pełni funkcję

- A. tezy.
- B. argumentu.
- C. przykładu.
- D. wniosku.

Zadanie 10. (0–1)

Zastosowany w wypowiedzi Sędziego frazeologizm „zrobić kogoś człowiekiem” oznacza:

- A. nauczyć kogoś, jak postępować z ludźmi, rozpoznawać ich charaktery.
- B. sprawić, że ktoś jest wartościowym, mądrym i cenionym człowiekiem.
- C. przekonać kogoś, że człowiek jest z natury dobry, godny zaufania.
- D. przypisać kogoś do jakiegoś środowiska, związać z jakąś grupą.

Zadanie 11. (0–2)

Czy zgadzasz się z twierdzeniem Sędziego, że „Grzeczność wszystkim należy, lecz każdemu inna”? W uzasadnieniu swojej odpowiedzi odwołaj się do przykładu, który wynika z twoich obserwacji i doświadczeń. Nie cytuj.

ZAPISZ ROZWIĄZANIE W KARCIE ROZWIĄZAŃ ZADAŃ OTWARTYCH!

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 12.–14.

Tekst III

W dawnych czasach, a i dzisiaj, zwłaszcza wśród ludów prymitywnych, pewne wyrazy objęte były tabu językowym, czyli zakazem ich stosowania. Wymawianie wyrazów objętych tabu groziło nieszczęściem, śmiercią, chorobą, mogło przywołać upiora, groźne zwierzęta, złego człowieka itp. [...]

W Europie wśród ludzi mieszkających na wsi tabu objęte były wyrazy *wilk*, *niedźwiedź*, *lis*, *lasica*, *źmija*. Wymówienie ich bowiem przywoływało te zwierzęta, tak groźne dla człowieka i zwierząt hodowlanych.

Współcześnie w każdym kulturalnym i wysoko zorganizowanym społeczeństwie tabu stanowi słownictwo dotyczące wydalania, życia płciowego i pewnych części ciała ludzkiego. Stosowanie tego słownictwa narusza porządek społeczny, razi, obraża, gorszy nie tylko tych, do których jest zwrócone, ale i mimowolnych słuchaczy.

Inną dziedziną słownictwa, z której nie należy czerpać, z tych samych przyczyn, co wymienione wyżej, są wyzwiska i przekleństwa. Jedną z funkcji języka jest funkcja prezentacyjna: z cech językowych wypowiedzi można wnioskować o wykształceniu, pochodzeniu społecznym, inteligencji, wewnętrznej kulturze i wrażliwości mówiącego. Ten, kto stosuje wyzwiska i przekleństwa, używa słów objętych językowym tabu, wydaje sobie samemu jak najgorszą opinię.

Aby uszanować językowe tabu i nie narazić się na nieszczęście bądź dezaprobatę, a nawet karę ze strony społeczeństwa, przodkowie nasi stosowali eufemizmy, to znaczy zastępcze środki językowe, pozwalające na uniknięcie wyrazu zakazanego: zamiast *niedźwiedź* mówiono *miś*, zamiast *źmija* – *gad*, *epilepsję* nazwano *tańcem świętego Wita*, *czarownicę* – *boginką*.

Eufemizmy stosuje się i obecnie zamiast wyrazów, wyrażeń i zwrotów objętych językowym tabu, jeśli to konieczne ze względów komunikacyjnych, np.: *pewna część ciała*, *ustronne miejsce* [...].

Ludzie zawsze wierzyli w moc słowa, bali się więc złego, a mieli zaufanie do dobrego. Ta wiara i zaufanie odbija się w przysłowiach, które albo przestrzegają przed nieszczęściem niesionym przez przewiska, wyzwiska, przekleństwa i zaklęcia, albo pouczają o dobrodziejstwie słów łagodnych, kojących i grzecznych [...].

Maria Nagajowa, *Słowo do słowa*, Warszawa 1981, s. 103–104.

Zadanie 12. (0–1)

Oceń prawdziwość informacji dotyczących tekstu Marii Nagajowej. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, lub F – jeśli jest fałszywa.

12.1.	W czasach nam współczesnych tabu językowe dotyczy fizjologii człowieka, tego, co może nas brzydzić lub gorszyć oraz „odporności” na wiedzę.	P	F
12.2.	Tabu językowe, którym w odległej przeszłości były objęte niektóre wyrazy, wynikało ze strachu naszych przodków między innymi przed tajemniczymi elementami natury.	P	F

Zadanie 13. (0–1)

Które przysłowie oddaje sens wypowiedzi Marii Nagajowej, że przysłowia „pouczają o dobrodziejstwie słów łagodnych, kojących i grzecznych”?

- A. Gdzie dobre słowa, tam zgoda gotowa.
- B. Słowo jak wróbel, a bodzie jak byk.
- C. Złe słowo do nieba ci zaprze wrota.
- D. Słowo bardziej boli niż rana.

Zadanie 14. (0–1)

Odpowiedz na pytanie, wybierając odpowiedź A lub B oraz jej uzasadnienie 1., 2. lub 3.

Czy według powszechnie obowiązujących obecnie norm i zasad społecznych posługiwanie się wulgarnym językiem należy uznać za dowód braku kultury?

A.	Tak,	ponieważ	1.	tylko wulgaryzmy są w stanie wyrazić nagromadzone w nas negatywne emocje.
			2.	świadczą jedynie o ubóstwie językowym osób, które nie potrafią zastąpić wulgaryzmów eufemizmami.
B.	Nie,		3.	używanie wulgaryzmów to zachowanie prymitywne, pozbawione szacunku dla siebie i dla innych.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 15.–20.

Tekst IV

Posadziłeś mię wprawdzie nie nagorzej,
Aleby trzeba mięsa dawać sporzej;
Przed tobą widzę półmisków niemało
A mnie się ledwie polewki dostało.
Diabłu się godzi takowa biesiada!
Gościem czy świadkiem ja twego obiada?

Jan Kochanowski, *Na gospodarza* [w:] Jan Kochanowski, *Poezje*, Warszawa 1988, s. 35.

Zadanie 15. (0–1)

Kto jest osobą mówiącą w utworze Jana Kochanowskiego?

- A. Autor utworu Jan Kochanowski.
- B. Gość zaproszony przez gospodarza.
- C. Gospodarz zarządzający biesiadą.
- D. Postać będąca świadkiem zdarzenia.

Zadanie 16. (0–1)

Bezpośrednią przyczyną niezadowolenia osoby mówiącej w utworze *Na gospodarza* jest

- A. zbyt mało potraw znajdujących się na stole.
- B. miejsce przy stole wyznaczone przez gospodarza.
- C. niesmaczne jedzenie podane w mało elegancki sposób.
- D. ustawienie potraw świadczące o lekceważeniu gościa.

Zadanie 17. (0–1)

Uzupełnij zdania, wybierając odpowiedzi A lub B oraz C lub D.

17.1. Zdanie wykrzyknikowe: „Diabłu się godzi takowa biesiada!” podkreśla, że **A / B**.

A. sytuacja ma charakter humorystyczny

B. zachowanie gospodarza jest oburzające

17.2. Pytanie retoryczne: „Gościem czy świadkiem ja twego obiada?” jest sposobem na **C / D**.

C. wyrażenie krytycznego stosunku wobec braku kultury gospodarza

D. zainicjowanie rozmowy z niezbyt gościnnym gospodarzem

Zadanie 18. (0–1)

Utwór Jana Kochanowskiego *Na gospodarza* jest utworem

A. epickim.

B. lirycznym.

C. dramatycznym.

Zadanie 19. (0–1)

Wyrazy: „mie”, „aleby”, „sporzej” są przykładami

A. archaizmów.

B. neologizmów.

C. terminów naukowych.

D. wyrazów gwarowych.

Zadanie 20. (0–1)

Wypowiedzenie: „Przed tobą widzę półmisków niemało, a mnie się ledwie polewki dostało” jest zdaniem złożonym współrzędnie

A. łącznym.

B. rozłącznym.

C. przeciwstawnym.

D. wynikowym.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 21.–23.

Tekst V

Chimeryczną¹ a bezpłodną gonitwę myśli przerwały nagle wykrzykniki gospodyni usiłującej przekonać kogoś, że doktora w domu nie ma. Doktor jednak wyszedł do kuchni, aby rozerwać pasmo męczących go myśli.

Ogromny chłop w żółtym kozuchu zmiótł „wściekłą czapą” pył spod jego nóg w głębokim pokłoniu, odgarnął pięścią włosy z czoła, wyprostował się i zamierzał rozpocząć orację².

– Czego? – zapytał doktor.

– A to, wielmożny doktorze, sołtys mię tu przysłał...

– Po co?

– A po wielmożnego doktora.

– Kto chory?

– Nauczycielka ta u nas we wsi zachorzała, sparło ją cosi. Przyszedł sołtys... jedźcie, pada, Ignacy do Obrzydłówka po wielmożnego doktora. Może, pada...

– Pojadę. Konie dobre?

– A konie ta, jak konie: śwarne gady.

Podobała się doktorowi myśl jazdy, zmęczenia się, choćby nawet niebezpieczeństwa. Wdział z nagłym ożywieniem grube buty, kozuszek, futro, którym można by było otulić wiatrak, pasem się opasał i wyszedł przed dom. „Gady” chłopskie niewielkie były, ale okrągłe, wypasione – wasąg³ olbrzymi na saniach, słomą wyładowany i okryty kilimkiem. Zanurzył się w słomę, otulił, chłop przysiadł bokiem na przednim siedzeniu, odmotał parciane lejce z kłonicy, konie zaciał. Pomknęli.

Stefan Żeromski, *Silaczka*, Warszawa 1980, s. 17.

¹ chimeryczny – niedający się urzeczywistnić, nierealny, urojony, fantastyczny.

² oracja – długie, uroczyste przemówienie; uroczysta modlitwa.

³ wasąg – czterokołowy powóz bez resorów, z nadwoziem drabinkowym lub w kształcie wiklinowego kosza, używany w Polsce do pocz. XX wieku jako pojazd podróży i bagażowy.

Zadanie 21. (0–1)

Sposób, w jaki doktor przywitał chłopca, świadczy o

- A. radości z powodu przybycia mężczyzny.
- B. poczuciu wyższości wobec rozmówcy.
- C. trosce o stan zdrowia nauczycielki.
- D. gotowości niesienia pomocy pacjentom.

Zadanie 22. (0–1)

Doktor z utworu Stefana Żeromskiego to człowiek

- A. przepelniony energią życiową.
- B. z pasją wykonujący swój zawód.
- C. zmęczony nadmiarem obowiązków.
- D. znudzony szarą codziennością.

Zadanie 23. (0–1)

Oceń prawdziwość informacji dotyczących fragmentu utworu Stefana Żeromskiego. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, lub F – jeśli jest fałszywa.

23.1.	Wyrazy gwarowe użyte przez chłopą charakteryzują środowisko, do którego należy bohater.	P	F
23.2.	Narrator tak kształtuje swoje wypowiedzi, by zatrzeć różnice między językiem swoim a językiem Ignacego.	P	F

Zadanie 24. (0–10)

Czy można poznać człowieka, widząc jego zachowanie i słysząc język, jakim się posługuje? Przedstaw swoje stanowisko wobec powyższego problemu. W argumentacji posłuż się przykładem z literatury i życia codziennego.

Pamiętaj, że twoja praca nie może być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

ZAPISZ ROZWIĄZANIE W KARCIE ROZWIĄZAŃ ZADAŃ OTWARTYCH!

